כג: אין מעמידין פרק שני עבודה זרה

עין משפט נר מצוה

יא א ב ג מיי׳ פרק ז מהל׳ פרה אדומה הלכה ז סמג לאין שמו ועשין רלב:

מוסף רש״י

מודה היה ר״ש. אע״ג דפליג במס׳ נדה (מ.) נגי יולדת דופן ואמר הכי הוא מילד ומזכנת עליו ימי עומאה וטהרה, התם הוא דאיתרבאי מומס נקבה תלד לרבית יולדת דופן, אבל לענין קדשים מודה שאינו קרום, דכתיב כי יולד פרט ליולדת דופן (חולין נא:). שאינו קדוש. קדושת הגוף אלא כשאר קדשים שקדם מומן להקדשן אלא קדשי אלה כעצים ואבנים למזבח ויולאין לחולין לינצוק ולינבל (נדה מ.). כי השחיט כל בשר את דרכו. גלוי עריות, דכתיב (משלי ל) דרך גבר בעלמה. יהיו המבול על הטעיות נעגבו כדכתיב (בראשית ו) וירלו בני האלהים את בנות האדם כי טובות הנה (סנהדרין נז.) סביו שקקון לנשי רעיהן ולכל בהמה וחיה (חולין כג.).

רבינו חננאל

אלא בפרה בלבד דאמרי ודמיה יקרין. אבל בשאר קרבנות מודו ליה שאין לוקחין מן העובדי כוכבים. אי הכי הא דתניא לוקחין מן העובדי כוכבים בהמה לקרבן מני לא רבנן ולא ר׳ אליעזר. ועוד הא תניא בהדיא דרבנן מכשירי דתניא מאי אוחבי חבריא לר׳ אליעזר כתיב כל צאן קדר יקבצו לך אילי נביות ישרתונך וגו׳. ש״מ דהמתם עובד כוכבים כשירה לקרבן. עד כאן לא פליגי ר״א ורבנן בפרה אלא בחשבא. אבל אם נרבעה ודאי פסולה. ש״מ דפרה קדשי מזבח היא. דאי קדשי בדק הבית היא [מן] מפסלא בה רביעה. ופרקינן שאני פרה דחטאת קרייה רחמנא אלא מעתה תפסל ביוצא דופן. אלמא תניא הקדישה ליוצא דופן פסולה. ור׳ שמעון מכשיר. וכי תימא ר׳ שמעון לטעמיה דאמר יוצא דופן ולד מעליא הוא. והאמר ר׳ יוחנן מודה ר׳ שמעון כו׳ ואסיקנא [ב] אלא לרבנן פרה קדשי מזבח היא. ולר׳ שמעון פרה קדשי בדק הבית היא. ולענין רביעה אפי׳ ר׳ שמעון מודה דפסלה בה דכתיב כי משחתם בהם מום בם כל שהמום פוסל בה דבר ערוה ועי״ז פוסלין בה כו׳. גופא תני שילא מ״ט דר׳ אליעזר דכתיב ויקחו אליך פרה מישראל ויקחו ולא מעובדי כוכבים. אלא [ג] משום ויקחו לי תרומה וכתיב זואת התרומה אשר תקחו מאתם זהב וכסף ונחושת. הכי נמי דמישראל ולא מעובדי כוכבים. והא שאלו את ר״א עד היכן כיבוד אב ואם ואמר צאו וראו מה עשה עובד כוכבים באשקלון ודמא בן נתינה שמו כו׳ ובקשו לקנות ממנו אבנים לאפוד

[ב] עי׳ כתוס׳ כאן ד״ה אלא מעתה. [ג] נראה לל״ל אלא מעתה נגי תרומת המשכן דכתיב אם ויקחו לי תרומה וכתיב יכו׳.

ש״מ דפרה קדשי מזבח היא. תימה להריב״ם מנליה דקדשי מזבח היא וטעמא משום רביעה דלמא לעולם הוא קדשי בדק הבית וטעמא משום עול דתנן (פרה פ״ב מ״ד) עגלה זכר פסולה ויש לומר דרביעת אדם שהיא בקומה זקופה לא שייך בה עול כמו בבהמה ועוד מדקתני עלה וכן היה ר׳ אליעזר פוסל בכל הקרבנות אלמא לאו טעמא משום עול [ד]: **אלא** מעתה תפסול ביוצא דופן. לפוס ריסטא משמע דקאי אהא דשני שאני פרה דחטאת קרייה רחמנא והא״פ אלא״ב טעם פסול רביעה משום קדשי מזבח היא אימא לימיר דפליג ר״ש ואמר קדשי בדק הבית היא הילכך לא מיפסלא לא ברביעה ולא ביולא דופן אלא כיון דאמרת טעמא דרביעה משום דחטאת קרייה רחמנא תפסל ביולא דופן דמסתמא לא פליג אהך דרשא אלמה תניא כו׳ עד דקאמר אלא שאני פרה הואיל ומוס פוסל בה ולפי גירסא זו משמע דהשתא הדר ביה מטעמא דחטאת קרייה רחמנא אלא לעולם קדשי בדק הבית (ו) לר״ש וברביעה הוא דפסלה כיון דמוס פוסל בה אבל ביולא דופן לא מיפסלא ורבנן דפסלי ביולא דופן משום דסברי דקדשי מזבח היא ויקבה דפס״ק דשבועות (דף יא:) על הך בריימתא דפרה משני [שאני] פרה דקדשי בדק הבית היא ולומק הוא דיוקי לה כר״ש ועוד דסוגיא דתלמודא פ״ק דזבחים (דף יד:) ופ׳ [ג] (המזבח מקדש) (דף סח:) ובפ״ק דמנחות (דף ו: ופס) ובפ״ג דבכורות (דף כה.) וביומא פרק טרף בקלפי (דף מב.) ובתמורה פרק [ה] (המזבח) משמע דפרה קדשי בדק הבית [ו] ואין סברא להעמיד כל הני כר״ש ולא כרבנן וע״ק דבפ״ק דחולין (דף יא.) מוכח תלמודא דטרפות פוסל בפרה משום דחטאת קרי רחמנא לכך נראה לפרש אלא מעתה מיפסל ביולא דופן ולאו דאטאיית דחטאת קרייה רחמנא קאי אלא למאי דאמיקמא דמיפסלא ברביעה או משום דקדשי מזבח או משום דחטאת קרייה רחמנא ואם כן תפסל ביולא דופן דאין לומר דפליג ר׳ שמעון על רבותיו ר״א ורבנן ולומר שיכשיר ברביעה אלמה תניא כו׳ וג״ג אלא ונפסרים לא היה כתוב אלא ובקונעו׳ הגיה וכתב ה״ג אלא שאני פרה וכו׳ [ה] לעולם קדשי בדק הבית היא לכ״ע וטעמא דמיפסלא ברביעה לר״ש הואיל ומוס פוסל בה ורבנן טעמייהו משום דחטאת קרייה רחמנא ומיתא דכל שיעת התלמוד אתיא נמי לרבנן ומסקנא דפ״ק דחולין נמי כרבנן אתיא וי״ס שכתוב בהן אחר ומודה ר״ש לענין קדשים ואלא מאי קדשי מזבח סוף סוף תפסל ביולא דופן הא מאי אי אמרת בשלמא קדשי מזבח היא היינו דפליגי ר״ש ורבנן אלא אי אמרת קדשי בדק הבית היא מי מיפסלא ברביעה לעולם אימא לך קדשי בדק הבית היא ולענין רביעה אפי׳ ר׳ שמעון מודה דפסלה בה דכתיב כי משחתם בהם מום בם כל שהמום פוסל בה דבר ערוה ועי״ז פוסלין בה כו׳. גופא תני שילא מ״ט דר׳ אליעזר דכתיב ויקחו אליך פרה מישראל ויקחו ולא מעובדי כוכבים. אלא [ג] משום ויקחו לי תרומה וכתיב זואת התרומה אשר תקחו מאתם זהב וכסף ונחושת. הכי נמי דמישראל ולא מעובדי כוכבים. והא שאלו את ר״א עד היכן כיבוד אב ואם ואמר צאו וראו מה עשה עובד כוכבים באשקלון ודמא בן נתינה שמו כו׳ ובקשו לקנות ממנו אבנים לאפוד

בשששים

בקשו ממנו אבנים לאפוד. הא דמא בן נתינה על כרמנו בבית שני היה מדקאמר לשנה אחרת טולה לו פרה אדומה בעבדו דהא דקתני לן [ו] דבימי בית ראשון לא נשרפה שום פרה כי נסתפקו באותה שעשה משה כל ימי בית ראשון ועד עזרא שעשה הכתוב ולידה אחרת: (ה) ד״ה ה״נ אלא שלא כן אם כן שמיר נמי היה בו דהכי משמע בפרק מי שאחזו (ניטין מח. ופס ד״ה איכא) דלאפוד צריך שמיר דקאמר התם איכא שמיר דאיתיי משה לאבני אפוד ואפי׳ לר׳ נחמיה דאמר לא בעי שמיר לאבני המקדש בפרק עגלה ערופה (סוטה מח: ופס) אלא היה מתקן מבחוץ ומכנים מבפנים מכל מקום לאבני אפוד מודי דבעי שמיר משום דכתיב במלאתם (ז) כותב עליהם בדיו ומרמה להם שמיר והן נבקעות מאליהן כתאנה זו שנבקעת בחמה ואינה חסרה כלום ואין להקשות מהיא דפרק בתרא דסוטה (ח) דתנן משמתו נגיאים הראשונים בטלו אורים ותומים משחרב בהמ״ק בטל השמיר דמשמע משחרב בהמ״ק היינו בית ראשון מדקתני בתריה פולמוס אספסיינוס של טיטוס שהיו קודם חורבן בית שני אלמא לא הוה השמיר בבית שני הא ליתא דודאי ההוא משחרב ב״ה בטל השמיר בבית שני מיירי דאי בבית ראשון ליערביהו ואיתנינהו משחרב בהמ״ק בטלו אורים ותומים ושמיר דהא בגמ׳ בברייתא אורים ותומים משחרב בית ראשון תני ליה ואורים ותומים לא היו בבית שני אבל אם ממשמע דברים שחסר בית שני ויש תימה כיון דהוה שמיר בבית שני א״כ לקמן פרק רבי ישמעאל (דף נב:) גבי אבני מזבח שקלוס מלבי יון דפריך היכי מיעביד מיתבריהו אבנים שלמות אמר רחמנא מיתבריהו פירוש בברזל אלא לאיות אם פגימה לא תניא עליהם ברזל אמר רחמנא ומאי קושיא דמעבדינהו על ידי שמיר וי״ל דעל ידי שמיר אין נעשה חלב כי אם מנקבא כתאנה אלא תהא חסרה כלום אבל אין עושה אותן שלימות אלא מחצוב בהן לפורן ופגימה בחגירת לפורן פסלה במזבח כדאיתא בפרק קמא דחולין (דף יח. ופס) (ח):

ואבני

אלא בפרה דדמיה יקרין אבל בשאר קרבנות מודו ליה ואלא הא דתניא לוקחין מהן בהמה לקרבן מני לא ר׳ אליעזר ולא רבנן ועוד תניא בהדיא [ט]מאי אותיבו ליה חברוהי לר׳ אליעזר [י]כל צאן קדר יקבצו לך יעלו (א) [יא](לרצון (על) מזבחי ע״ב לא פליגי אלא בחששא אבל היכא דודאי רבעה פסלה ש״מ דפרה קדשי מזבח היא דאי [יב]קדשי בדק הבית מי מיפסלא בה רביעה [יג]שאני פרה [יד]דחטאת קרייה רחמנא אלא מעתה תיפסל ביוצא דופן וכי תימא ה״נ אלמה תניא [טו]הקדישה ביוצא דופן [טז]פסולה ור״ש מכשיר וכי תימא ר״ש לטעמיה דאמר יוצא דופן ולד מעליא הוא והא״ר יוחנן [יח]מודה היה ר״ש לענין קדשים שאינו קדוש אלא שאני פרה הואיל ומום פוסל בה [יט]דבר ערוה וע״ז נמי פוסל בה דכתיב [כ]כי משחתם בהם מום בם [כא]ותנא דבי ר׳ ישמעאל כל מקום שנא׳ השחתה אינו אלא דבר ערוה וע״ז דבר ערוה דכתיב [כב]כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ וע״ז דכתיב [כג]פן תשחיתון ועשיתם לכם פסל והא פרה נמי הואיל ומום פוסל בה דבר ערוה ועבודת כוכבים פסלי בה גופא תני שילא מ״ט דרבי אליעזר דכתיב [כד]דבר אל בני ישראל ויקחו בני ישראל ואין העובדי כוכבים יקחו אלא מעתה [כה]דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה ה״נ דבני ישראל יקחו ואין העובדי כוכבים יקחו וכי תימא ה״נ והאמר רב יהודה אמר שמואל [כו]שאלו את ר״א עד היכן כיבוד אב ואם אמר להם צאו וראו מה עשה עובד כוכבים אחד לאביו באשקלון ודמא בן נתינה שמו פעם אחת בקשו ממנו אבנים לאפוד

ומוס פוסל בה דבר ערוה ועבודת כוכבים פוסל בה דכתיב כי משחתם בהם מום (כה) **ותנא דבי ר׳ ישמעאל כל מקום כו׳ עד פן תשתיתון כל שהמוס פוסל בו כו׳.** לא תימא דטעמא דמיפסלא ברביעה משום דחטאת קרייה רחמנא אלא היינו טעמא דאע״ג דקדשי בדק הבית הואיל ומוס פוסל בה דכתיב [כמדבר יט] אשר אין בו מום: **דבר ערוה.** גרבנו. **ועבודת כוכבים.** כגון מוקלה ונעבד פסולין בה לאתקש השתחה לאוס: **כי השחית כל בשר את דרכו.** תשמיש. דור המבול בעבירה קלקלו דכתיב [בראשית ו] וירלו בני האלהים וגו׳: **וכי תימא ה״נ.** דלפסול לקנות וזבו ואבנים עוכות לאלאכת המשכן מן העובדי כוכבים (כ): **עד היכן כיבוד אב ואם.** כמה אדם מצווה להזהר בכיבוד אב ואם: **מה עשה עובד כוכבים.** וכ״ש ישראל שמצווה על כך:

בששים

אלא כפרה אדומה דדמיה יקרים. דמיים עובד כוכבים להפסד מרובה וכייף ליגריה: **אבל בשאר קרבנות מודו.** והא דמגיא לעיל [כב:] לוקחין מהן בהמה אמאן דתרמייה לא רבי אליעזר ולא רבנן: **כל לאן קדר.** קדר ישמעאל. בשאר קרבנות נמי שרי ושפיר איתרלן דרומיין דלעיל [שם]: **עד כאן לא פליגי כו׳.** מלתא באפי נפשיה קאמר וחזיא: **אלא בחששא.** היכא דלא חזינן דרבעה פליגי דמר מייש ומר לא מייש: **קדשי מזבח היא.** דין קדושת מזבח יש לה לפסול ברביעה ולענין פדייה דלא נפקא לחול בלא מום ואף ע״ג דלאו למזבח קרבה: **דאי.** ס״ד לא אלימא קדושתיה (ב) מקדושת בדק הבית ועל כל דבר חל קדושת בדק הבית אפי׳ על אבנים: **אמאי.** פסלה בה רביעה: **שאני פרה דחטאת קרייה רחמנא.** לעולם גבי פדייה והעמדה והעלבה דין קדשי בדק הבית עליה ומיהו לענין פסולין (ג) סגיא מילתא לאתויי בפסול דחטאת קרייה רחמנא למי נדה חטאת היא [כמדבר יט]: **ביוצא דופן.** דפסול הוא לשאר קרבנות דתניא (בכורות דף מ.) שור או כשב פרט לבלמים או עז פרט לגדמה כי יולד פרט ליולא דופן והאי קרא בקרבנות כתיב [ויקרא כב]: **הקדיש ביוצא דופן.** הקדיש לפרה אדומה יולא דופן פסולה כו׳: **ולד מעליא הוא.** במסכת נדה (דף מ.) יולא דופן אין יושבין עליו ימי טומאה וימי טהרה ואין מייבין עליו קרבן לידה ר״ש אומר הרי הוא מילוד ויש לו טומאת שבעה לזכר ושבועיים לנקבה וכן ימי טוהר וקרבן: **מודה ר״ש לענין קדשים.** דבהמה שילאה דרך דופן פסולה לקרבן דגבי טומאה וטהרה דאמו הוא דקאמר (ג) ליה ר״ש מריבוי הכתוב אם נקבה תלד [ויקרא יב] הוסיף (ד) לידה אחרת לרבות יולא דופן אבל בקדשים מודי והא דר׳ יוחנן במסכת נדה: ה״ג **אלא שאני פרה הואיל ומוס פוסל בה דבר ערוה ועבודת כוכבים פוסל בה דכתיב כי משחתם בהם מום** (ה) **ותנא דבי ר׳ ישמעאל כל מקום כו׳ עד פן תשתיתון כל שהמוס פוסל בו כו׳.** לא תימא דטעמא דמיפסלא ברביעה משום דחטאת קרייה רחמנא אלא היינו טעמא דאע״ג דקדשי בדק הבית הואיל ומוס פוסל בה דכתיב [כמדבר יט] אשר אין בו מום: **דבר ערוה.** גרבנו. **ועבודת כוכבים.** כגון מוקלה ונעבד פסולין בה לאתקש השתחה לאוס: **כי השחית כל בשר את דרכו.** תשמיש. דור המבול בעבירה קלקלו דכתיב [בראשית ו] וירלו בני האלהים וגו׳: **וכי תימא ה״נ.** דלפסול לקנות זהב ואבנים עוכות לאלאכת המשכן מן העובדי כוכבים (כ): **עד היכן כיבוד אב ואם.** כמה אדם מצווה להזהר בכיבוד אב ואם: **מה עשה עובד כוכבים.** וכ״ש ישראל שמצווה על כך:

מסורת הש״ס

(א) [נקמן מה. ע״ש], (ב) [נ״ל על לקן], (ג) [יומא מב. יש״ן], (ד) [תוספ׳ דפרה פ״ב ה״ח], (ה) [נדה מ. חולין נא.]. (ו) פנהלדין נו. בכורות מ. תמורה מה: חולין כב., (ז) קדושין לא., (ח) [נ״ל על לקן], (ט) כדפרי׳ הגירסא פמיא יכ״ה הרש״ש, (י) [פס״פ: מן בנים, (כ) [ועי׳ תוס׳ ב״מ ב. מד״ר לף עיבור], (ל) [נ״ל חטאת הטוף], (מ) [נ״ל אלו קדשים כ.], (נ) [פרה פ״ג מ״ה], (ס) [דף מח.], (ע) [וע״ע תוספות כורכה מט. ד״ה סמל ותוספות ניגון פח. ד״ה אילמא ותוספות זבחים נד: ד״ה אבנים ותוס׳ חולין יח. ד״ה יכמה].

תורה אור השלם

1. כל צאן קדר יקבצו לך אילי נביות ישרתונך יעלו על רצון מזבחי ובית תפארתי אפאר:
ישעיה ס ז
2. ואסף איש טהור את אפר הפרה והניח מחוץ למחנה במקום טהור והיתה לעדת בני ישראל למשמרת למי נדה חטאת הוא:
במדבר יט ט
3. ומיד בן נכר לא תקריבו את לחם אלהיכם מכל אלה כי משחתם בהם מום בם לא ירצו לכם:
ויקרא כב כה
4. וירא אלהים את הארץ והנה נשחתה כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ:
בראשית ו יב
5. פן תשתתון ועשיתם לכם פסל תמונת כל סמל תבנית זכר או נקבה:
דברים ד טז
6. זאת חקת התורה אשר צוה יי לאמר דבר אל בני ישראל ויקחו אליך פרה אדמה תמימה אשר אין בה מום אשר לא עלה עליה על:
במדבר יט ב
7. דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי:
שמות כה ב

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ יעלו לרצון על מזבחי. נ״ב אף על פי דנקרא לא כתוב כן דהא כתיב יעלו על רצון אלא שהתלמיד משנה משמנו תמימה אשר אין בה מום אשר לא עלה עליה על: (ב) רש״י ד״ה דלא ס״ד לא אלימא קדושתיה טפי מקדושת: (ג) ד״ה מודה כ״ש וכו׳ דקאמר ר׳ שמעון כל״ל ומיהא ליה נמחק: (ד) באו״ר היסיף לך הכתוב לידה אחרת: (ה) ד״ה ה״נ אלא שלא כן אם כן שמיר נמי היה בו דהכי משמע בפרק מי שאחזו (ניטין מח. ופס ד״ה איכא) דלאפוד צריך שמיר דקאמר התם איכא שמיר דאיתיי משה לאבני אפוד ואפי׳ לר׳ נחמיה דאמר לא בעי שמיר לאבני המקדש בפרק עגלה ערופה (סוטה מח: ופס) אלא היה מתקן מבחוץ ומכנים מבפנים מכל מקום לאבני אפוד מודי דבעי שמיר משום דכתיב במלאתם (ו) כותב עליהם בדיו ומרמה להם שמיר והן נבקעות מאליהן כתאנה זו שנבקעת בחמה ואינה חסרה כלום ואין להקשות מהיא דפרק בתרא דסוטה (ח) דתנן משמתו נגיאים הראשונים בטלו אורים ותומים משחרב בהמ״ק בטל השמיר דמשמע משחרב בהמ״ק היינו בית ראשון מדקתני בתריה פולמוס אספסיינוס של טיטוס שהיו קודם חורבן בית שני אלמא לא הוה השמיר בבית שני מיירי דאי בבית ראשון ליערביהו ואיתנינהו משחרב בהמ״ק בטלו אורים ותומים ושמיר דהא בגמ׳ בברייתא אורים ותומים משחרב בית ראשון תני ליה ואורים ותומים לא היו בבית שני אבל אם ממשמע דברים שחסר בית שני ויש תימה כיון דהוה שמיר בבית שני א״כ לקמן פרק רבי ישמעאל (דף נב:) גבי אבני מזבח שקלוס מלבי יון דפריך היכי מיעביד מיתבריהו אבנים שלמות אמר רחמנא מיתבריהו פירוש בברזל אלא לאיות אם פגימה לא תניא עליהם ברזל אמר רחמנא ומאי קושיא דמעבדינהו על ידי שמיר וי״ל דעל ידי שמיר אין נעשה חלב כי אם מנקבא כתאנה אלא תהא חסרה כלום אבל אין עושה אותן שלימות אלא מחצוב בהן לפורן ופגימה בחגירת לפורן פסלה במזבח כדאיתא בפרק קמא דחולין (דף יח. ופס) (ח):

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com